

...

Pár slov o Horní Polici – naší malé obci v údolí Ploučnice

15.května 2022 měla naše obec Horní Police své narozeniny – 749 let od svého založení.

Několik slov k její historii:

První zmínku o Horní Polici je možno nalézt v listině papeže Řehoře X. z 15. května 1273, kterou konformují práva doksanského kláštera, k němuž Horní Police formálně náležela – a to až do roku 1849. Podle jiných dokladů byla Horní Police již v roce 1291 farní obcí a na stejném místě jako dnes, stál původní kostel.

Do krásného, malebného a půvabného údolí řeky Ploučnice je idylicky uloženo poutní místo obce Horní Police. Jejím středu dominuje návrší, na kterém stojí celý areál poutního kostela Navštívení Panny Marie. Právem se proto ve starých dobách obec v lidovém podání nazývala Mariánská Police.

Horní Police je vzdálena 11 km západně od města České Lípy. Obcí, podle toku řeky Ploučnice, vede železnice a silnice. Obě spojují dvě města – Českou Lípu a Děčín. Státní silnice se navíc kříží s další státní silnicí a prastarou obchodní cestou vedoucí od Litoměřic, Kravař do českého Dolnozemí a Lužice.

Na mnoha starých mapách je Horní Police označena původním názvem Palič, čímž se prokazuje její slovanský původ. Její název totiž vnikl od slova pálití, kdy základy obce byly vybudovány na pozemcích vypáleného lesa.

Pozemky katastru obce jsou rozloženy po obou stranách řeky Ploučnice, do které se vlévá uprostřed obce Kovářský potok, pramenící v obecním katastru pod vrchovinou Havraní, dříve zvanou Rabštejnskou. Na pravém břehu řeky se katastr klíní do 527 m vysokého Dvorského vrchu, na jehož svahu byla v roce 1807 založena osada Dvorsko. Ta mívala celkem 9 domů a větrný mlýn. Osada zcela zanikla kolektivizací zemědělství. Dále katastr obce hraničí s obcemi Radeč a Stružnice, kde se poblíž hranic s těmito obcemi nacházejí prastaré osady Bělá a Stoupno – z roku 1291. Na opačném břehu řeky Ploučnice obec hraničí s obcí Valteřice – nad kterou se tyčí 536 m vysoký Králův vrch a z druhé strany obec hraničí s vrchovinou Havraní, které vévodí Strážný vrch, dříve zvaný Klobouk o výšce 609 m. Pod ní je na lesnatém svahu poslední hornopolická osada Podlesí, založená v roce 1796. Na hranicích katastru Horní Police v katastru Dolní Police je kopec Kozí vrch o výšce 428 m. Na východní straně pak obec sousedí s obcí Jezvė a na západní straně je město Žandov a jeho část-Dolní Police.

Podívejme se blíže na důležité a mnohé i historicky cenné objekty:

-Železniční stanice – byla vystavěna v roce 1872 soukromou společností České severní dráhy. První vlak, který tu projížděl, byl nákladní a bylo to 2.7.1872

-Naproti železniční stanici stojí budova bývalého širokoúhlého kina a byla vybudována z prostor bývalé opravy zemědělských strojů

-Poblíž této budovy stojí bývalá továrna na jízdní kola tehdy světově známe značky Achilles, kterou založila firma A.Schneider a spol. Vznikla z malé dílničky a v roce 1910 byla rozšířena do dnešní podoby. V roce 1953 byl provoz továrny zastaven a dělníci přešli do továrny Atmos v sousedním Žandově. Stroje byly odvezeny na Slovenskou. Později tyto budovy sloužily zemědělským skladům a následně byly majetkem novoborské sklářské firmy Crystalex. Dnes jsou to soukromé sklady.

-Na výšině u železničního přejezdu stojí pečovatelský dům . Ten byl postaven v roce 1926 a nechal ho postavit tehdejší majitel továrny Achilles A. Schneider. Po roce 1945 zde byla několik let úřadovna místního národního výboru a poté jesle a mateřská škola,později sklad VB.

-Další budovou, která stojí za zmínku, je hornopolický zámek. Kdysi zde stávala tvrz. Zámek nikdy nesloužil jako sídlo majitelů polického panství – ti bydleli v Zákupcích, k nimž převážně Horní Police patřila. Hornopolický zámek byl sídlem kanceláře panství a sídlili tu i rodiny panských

úředníků. Od 1.10. 1851 do zimy 1852 poskytoval zámek přístřeší jezuitskému semináři, který byl pak přemístěn do Bohosudova. Za první Československé republiky až do roku 1938 zde byla česká obecná škola a česká mateřská škola. Od 1.9.1946 zde pak byla zřízena nová měšťanská škola a to až do dostavby nové školní budovy na kopci v roce 1955.

Současně však tuto budovu v době kolektivizace převzalo nově vzniklé jednotné zemědělské družstvo. Po odchodu dětí do nové školní budovy, si zde družstvo zřídilo i svoje sklady a kanceláře. Zadní část zámku kdysi sloužila za panský pivovar s pivnicí a vinopalnou. Po jeho zrušení zde sídlila firma Asman. Po roce 1948 zde zemědělské družstvo zřídilo dokonce dvoupatrovou kravín. Budova zámku je barokní, postavená patrně v první polovině 18. století. Je dvoukřídlý a dvoupatrový se střední částí převyšující o jedno patro.

-Dále za zmínku stojí kamenný most přes řeku Ploučnici, který byl vybudován v roce 1843 až 1845 a dlouho byl považován za technickou pozoruhodnost. Dnes most slouží stále svému účelu, ale už jen jako pěší zóna. Dříve na jeho místě stával dřevěný most a jeho podobu představoval obraz prof. Steffana. Tento kamenný klenbový most přes řeku Ploučnici byl postaven v roce 1843, kdy nahradil původní most dřevěný. Spojuje obě části obce a také zámek s kostelem a je třetím nejstarším mostem přes Ploučnici po Mimoni a České Lípě. Před osamostatněním obce byl na most vzhledem k jeho stavu a poškození při vstupu spojeneckých vojsk v r.1968 vydán demoliční výměr a most měl být zbourán. Po změně režimu a osamostatnění obce a hlavně díky protestům občanů a vedení obce byl most v roce 1992 opraven a prohlášen stavebně technickou památkou. Je osazen krásnými litinovými svítidly, lavičkami a květinovými skružemi a stal se tak vyjímečnou a krásnou pěší zónou.

Uprostřed mostu je opět umístěn opravený desetimetrový kříž s nově pozlaceným Kristem. Most a kříž také tvoří znak obce

Doprava byla přesunuta na nově zbudovaný betonový most.

-U mostu stojí umělecky cenné pískovcové sousoší, postavené v roce 1722, restaurované v roce 1936, na jehož vrcholu je umístěna socha Panny Marie, která má dva obličejí. Je to napodobenina hornopolické milostné sošky, která je uchována v zasklené skříní nad hlavním oltářem poutního kostela. Tato soška zde vyplavala při povodni v roce 1523. Lidé ji tehdy vyprostili a jako zázračnou umístili ve zdejší kostele.

-Na místním náměstí stojí budova školy, která byla dříve dřevěná. Dnešní budova je z let 1889 – 1890. Na budově školy je umístěna pamětní deska, která připomíná, že se v budově školy (jako syn řídicího učitele) narodil v roce 1782 budoucí univerzitní profesor Dr. Vincenc Julius Krombholz, pozdější rektor pražské univerzity. Byl to věhlasný lékař, známý i ve světě a za svoje zásluhy byl císařem povýšen do šlechtického stavu.

-Na náměstí stojí od roku 1948 socha Mistra Jana Husa.

.Na místě, kde dnes stojí kostel Navštívení Panny Marie, stávala na místě skalnatého ostrohu, podle jedné méně známé verze, vztahující se ke vzniku kostela, svatyně staroslovanského boha Svatovíta. Svatyně sloužila nejen jako místo rituálních slavností a obětiště, ale i jako místo, kde se vykonávaly věštby.

Kolem vršku, na kterém stojí kostel, býval údajně i rituální násep, který sloužil často pro setkání s nadpřirozenem. To, že stával nad řekou také není náhoda. V době před příchodem křesťanství se věřilo, že vodstvo obsahuje božské síly. Proto bylo považováno za kultovní místo a říkalo se mu Nemed – Svatý. Na těchto místech se stavěly svatyně, později s příchodem prvních eremitů i kaple, pak kostely a kláštery.

První zmínka o kostele je v listině z 23.června 1291, kdy již v tomto roce byla Horní Police farní obcí. Patronátní právo včetně Stoupna, Bělé a Novosedla patřilo premonstrátskému klášteru doksanskému a formálně tomu bylo až do roku 1849. V roce 1426 byla Police dobyta husity, bezpochyby byl kostel zničen. Patronát chrámu převzal Zikmund z Vartemberka a pak Berkové z Dubé.

V roce 1523 byla nalezena na břehu Ploučnice dřevěná soška Panny Marie (dnes je důstojně umístěná na hlavním oltáři) a od ní se traduje vznik poutního místa. Dle ústního podání „zbožně

ruce vytáhly sošku na břeh a přijaly ji jako nebeský dar “.Vystavily ji v malém kostelíku a hned poté sem začali přicházet zbožní věřící, aby se tomuto nebeskému daru mohli poklonit. Potud tedy legenda. Historické pozadí pro tuto legendu říká, že z Německa přes Sasko se začalo šířit protestanské učení Martina Luthera. Pod vlivem nového učení začali lidé odmítat úctu k mariánským obrazům a sochám, dokonce je i vyhazovali. A to se pravděpodobně stalo i s naší soškou Matky Boží.

Na místě nálezu bylo v roce 1722 postaveno sousoší, kde má Panna Marie vzhled totožný se soškou nalezenou. A je dvouobličejová, jedna tvář hledí na zámek, druhá na kostel.

Dle záznamů hornopolské farní pamětní kroniky je kostel prastarý. Jak již uvedeno koncem 13.století podle pražských listin zde byli faráři. Tehdejší majitelé panství Berkové z Dubé zde postavili malý kostelík. S růstem přicházejících poutníků se ukázal být malým a skromným. V roce 1682 byl zaznamenán takový příchod poutníků (na 4000 lidí), že se farář Michael Gabriel Jantsch obrátil s hejtmanem panství Janem Jiřím Hertychem na majitele a patrona kostela Julia Františka, vévodu Sasko – Lauenburského, aby nechal kostel rozšířit. Této žádosti vyhověl a povolal k sobě litoměřického stavitele Julia Broggia , který v roce 1688 začal se stavbou nového kostela. Starý kostelík byl téměř celý zbořen a na jeho místě postaven větší. Je to vlastně střední část nynějšího kostela, kterou tvoří střední loď s přílehlou věží.

V roce 1689 převzala panství po Juliu Františkovi jeho dcera Anna Marie Františka, která po něm stavbu kostela dokončila. Brzy se ukázalo, že nový kostel se stal opět nedostatečným a tak Anna Marie Františka Toskánská rozhodla o jeho dalším rozšíření.

Nová stavba začala v roce 1717. K nově postavenému kostelu se přistavovaly obě postranní lodi, zbudovány empory a přistaven chór a sakristie. V roce 1722 byla ještě nová volně u vchodu stojící zvonice a v následujících letech křížová cesta a fara. To vše bylo hotové v roce 1725. V roce 1723 byla zřízena zadní budova pro čtyři kaplany, tzv. kaplanka a v roce 1725 byl mezi farou a kaplankou zřízen spojovací trakt.

Nejen v oktávu svátku Navštívení Panny Marie, ale i v ostatních mariánských svátcích sem putovalo mnoho poutníků. Proto se velkovévodkyně rozhodla zdejší faru povýšit na arciděkanství, založila nadaci pro jednoho arciděkana a čtyři kaplany. Tento výnos schválil 10.září 1723 litoměřický biskup Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic a byl zanesen do zemských desek 22.listopadu 1723. V roce 1730 o oktávu Panny Marie bylo uskutečněno v areálu kostela 45700 zpovědí

Anna Marie Františka stále usilovala o zvýšení lesku a prestiže poutního místa.

Na její žádost udělil papež Klement XII: 6.července 1736 arciděkanu v Polici práva používat pantifikálie ad instar abbarum, tzn. Právo nosit při slavnostní mši sv. biskupskou mitru a pedum (hůl) a mši svatou odsloužit jako biskup (dnes je titul arciděkanství spojeno jen s poutním místem a právo nosit berlu a mitru už bylo zrušeno).

Pro povznesení velkovévodkyně darovala dvě těla svatých, tělo mučednice sv. Kristiny získala od papeže Innocence XIII. dne 3.června 1722 a tělo mučedníka sv. Pavla od papeže Alexandra VII. dne 10.ledna 1727.

V roce 1861 nechal majitel panství císař Ferdinand provést renovaci kostela s čímž se započalo ve středu 3.dubna. Nová střecha, oprava zdiva kostela a věže. Do presbytáře a střední lodi kostela byly dány nové dlažební desky atd.

Poslední úprava střech kostela i křížové cesty, jakož i zdiva začal provádět, z důvodu poničení od bomb na konci války roku 1945 současný správce arciděkanství Josef Stejskal za pomoci několika dobrovolníků z řad věřících.

Vrcholnou návštěvnost lze vidět v údobí let 1730 – 1760.

Plným právem lze uvést, že Mariánská Police vedle Bohosudova byla v severních Čechách nejvíce navštíveným místem.

Portréty jedenácti ze čtrnácti arciděkanů jsou umístěny v čestném sále arciděkanství. Je zde umístěna i podobizna velké zakladatelky Anny Marie Františky velkovévodkyně Toskánské s manželem a svojí dcerou. Nechybí zde ani obraz slavného arciděkana Václava Hockeho, rodáka z Jezvé.

-Před vstupní bránou do areálu poutního kostela je umístěn pomník známého arciděkana Václava Hockeho, rodáka ze sousední vesnice Jezvé. Působil v Horní Polici v letech 1779 až 1808 jako v pořadí šestý arciděkan.

Hlavní brána k areálu poutního kostela se zvonicí pochází z roku 1722. Uprostřed ambitu křížové cesty stojí barokní poutní kostel Navštívení Panny Marie.

Díky úsilovné práci správce a administrátora farnosti a sekretáře ČBK P.Stanislava Příbyla a kolektivu spolupracovníků se podařilo to, že náš kostel byl prohlášen Národní kulturní památkou a na podzim 2017 díky tomu získal dotaci 107 mil.Kč na celkovou opravu. V lednu 2018 pak i grant na opravu ambitů a ostatních částí areálu ve výši 14,6 mil.Kč.V současné době je celý areál uzavřen a celková rekonstrukce by měla trvat 2 roky.

-Bývalý zájezdní hostinec Pošta (dnešní Beseda) stojí také za zmínku. V prostorách dnešního sálu, kde bývaly pokoje, měla kdysi nocovat císařovna Marie Terezie. Ve dvoře, proti vjezdovým vratům, které byly při poslední úpravě budovy zastaveny, stávaly stáje na koňské přeprahu formanů.

Až do roku 1946 zde pak byla místní pošta.

-Za podívanou stojí také místní objekty lidové architektury - č.p. 20, 54, 72, 74, 85, 86, 116

-V minulosti se obyvatelstvo Horní Police zabývalo především obděláváním polí, chovem dobytka, pěstováním květin, chmele a vína. Remeslníci jako hrnčíři, hračkáři, obchodníci s máslem, zeleninou a zvěřinou

V roce 1833 měla obec celkem 1035 obyvatel (Horní Police 650, Bělá 23, Dvorsko 46, Stoupno 112, Podlesí 204), v roce 1930 měla 1260 obyvatel (76 Čechů, 1179 Němců, 5 cizinců)v současné době má obec 680 obyvatel. -

Významné osobnosti naší obce:

-arciděkan Wenzel Hocke , v obci sloužil 30 let od r 1779

-šlechtic – Dr. Vincenz Julius Krombholz –narozen v Horní Polici v r.1782 – byl rektorem Karlovy univerzity

-čestný občan Horní Police arciděkan hornopolický Mons.Josef Stejskal – čestný kanovník Svatoštěpánské kapituly a kaplan Jeho svátosti, administrátor farností Jezvé a Žandov, který sloužil v Horní Polici 60 let - od 1.2.1954 a zemřel 26.1.2014.

Zasloužil se o uchování církevního majetku nejen v Horní Polici, ale i v Jezvém a v Žandově

Ke zpracování tohoto článku jsem použil informace z obecní kroniky, podklady k fotohistorii a komentář k videu o Horní Polici , který zpracoval pan Liboslav Havelka a informace ze současnosti.

Lubomír Maria Šulc